

TABULKY, KTERÉ SROVNÁVAJÍ POHLED ČESKÝCH ŽÁKŮ A ŽÁKŮ S OMJ NA JAZYKOVÉ UČIVO

- obsahují různé poznámky k cílům, obsahu a především způsobu vnímání a učení
- pomáhají při učení ve třídě, při plánování a hodnocení

Tyto tabulky vznikly na základě setkávání pracovní skupiny učitelek a lektorek v roce 2011-2012 v občanském sdružení META, zpracovala Barbora Nosálová.

Vycházely jsme z toho, jak se běžně, tradičně ve výuce českého jazyka přistupuje k výkladu a procvičování gramatiky (kromě zkušeností např. z toho, jak vypadají tabulky a cvičení v používaných učebnicích pro školy, SPN, Fraus...).

Srovnání může pomoci pochopit, proč některé věci žáků s OMJ nejdou, a umožní se podle toho připravit, zachovat při výuce i při hodnocení.

Další tipy, doporučení a aktivity jsou na www.inkluzivniskola.cz, v kapitole jazyk a jazyková komunikace.

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OBSAH

SLOVNÍ DRUHY	3
VYJMENOVANÁ SLOVA.....	4
RODY.....	5
ČÍSLO.....	6
PÁDY	7

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

SLOVNÍ DRUHY

Cíl učiva o slovních druzích – kategorizace: veškerá slovní zásoba se dá rozřadit do kategorií, šuplíků, přihrádek – především podle významu, ale také podle formy; každé slovo se dá někam zařadit	
Pro Čechy i pro žáky s OMJ je existence kategorie slovních druhů ve chvíli výkladu nová a to, že všechna slova ze slovní zásoby můžeme vložit do nějakého šuplíku podle určité kategorie, je taky nové.	
Začínáme ve 2. třídě – podst. jména, přídavná jména, slovesa Celý 1. stupeň se prohlubuje učivo – cíl: poznat, roztrdit	
Češi poznají slovní druh pomocí otázky a věcného významu.	Žáci s OMJ poznají slovní druh podle věcného významu, kontextu ve větě nebo konce slova (zakončení je pro žáky s OMJ hledisko podstatné – viz zásady češtiny pro cizince - , ale samozřejmě není hledisko jediné, protože např. koncovka –í, může být u slov jako cizí i náměstí i pálí; pak je důležitý právě kontext i znalost slovní zásoby)
„Češi rozumí, když se řekne“ lev“, hned si to představí a umí to pak zařadit.“ Češi (hlavně právě děti na 1. stupni) rozřazují slova na základě znalosti významu slov.	„Žáci s OMJ nemají stejnou slovní zásobu jako Češi, pokud žák s OMJ nemá tu slovní zásobu, která je v učebnici, nezná to slovo, nepozná nic...“ Žáci s OMJ se potřebují slovní druhy učit na známé slovní zásobě (stejně jako Češi – pro ty je ale známých slov mnohem více...) - lze použít slovní zásobu z prvouky a využít propojení oblastí běžného dětského života – škola, rodina, jídlo, hry...

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

VYJMENOVANÁ SLOVA

Cíl učiva: Jsou to slova, která mají po obojetné souhlásce ypsilon v kořeni, tj. je podstatné učit ta slova, která se používají.	
Obohacení slovní zásoby, pravopisné a slovtvorné učivo.	
<p>Čeští žáci obvykle</p> <ul style="list-style-type: none"> • se učí nejprve slovtvorbu a stavbu slova • potom nazpaměť soubor vyjmenovaných slov jako básničku • nakonec trénují pomocí chytáků. 	<p>ŽOMJ si pravopis fixují jako správnou formu slova, jako celek – podobně jako my v cizích jazycích.</p> <p>Slovtvorba + vyjmenovaná slova a ŽOMJ – i když by uměl rozložit slovo (např. nesmyslný) na morfémy (vypreparovat kořen; např. nesmyslný – kořen mysl), nemusí pak rozumět tomu, že ten kořen (mysl) je stejný jako v příslušném vyjm. slovu (myslet), dále např. spojení myslet – průmysl; obyčej – neobyčejný (<i>zároveň v tomto případě právě možná mechanicky lépe než Češi, kteří jsou významem zatíženi...</i>).</p> <p>ŽOMJ – zvláště ze začátku – mají všechna slova mechanicky spojená, nemůžeme počítat s tím, že příbuznost slova odhalí věcným významem (všechno je pro ně významově spojené asi jako pro Čechy myslet a myslivec) .</p> <p>Jakékoli slovo může být pro ŽOMJ neznámá slovní zásoba.</p>

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

RODY

<p>Cíl: Všechna podstatná jména, přídavná jména a některá zájmena a číslovky můžeme rozdělit do 3 (4) skupin – mužský (živ. a neživ.), ženský, střední rod.</p> <p>Rod je kategorie gramatická, nikoli přirozená, rozdělení slov podle rodů slouží především ke kategorizaci koncovek, jak podstatných jmen nebo zájmen, tak dalších slov, která se jimi řídí (přídavná jména, číslovky či některé tvary sloves atd.). Slovo s významem „mladý“ ve spojení se slovem žena má koncovku -á: mladá žena. Protože slovo žena je ženského rodu, má ve 4. pádě – tedy ve spojení např. se slovesem vidím – koncovku –u a přídavné jméno pak koncovku –ou: vidím mladou ženu. Tento gramatický postup souvisí právě s kategorií rodu.</p>	
<p>Čeští žáci: úspěšnost v tomto učivu je v podstatě stoprocentní, není to těžké učivo. - pouze u rozlišení mužského životného a neživotného</p>	<p>Žáci s OMJ : musí si sami vytvořit systém...</p> <p>Tip: gramatické tabulky si mohou tvořit sami postupně</p>
<p>Jak na to jdou Češi: Pomocí jazykového citu a užití zájmen ten, ta, to.</p>	<p>Jak na to jdou žáci s OMJ: podle zakončení (konsonant = 90 % mužský rod, a = ženský rod, ...) syntagmaticky, ve spojení (ten - jeden malý moderní - dům)</p> <p>Při výuce používáme tzv. princip parcelace – slovní zásobu přidáváme postupně na začátku prezentace gramatiky použijeme taková slova, která se zařadí jednoduše, a další typy přidáváme postupně od jednoduššího k nejsložitějšímu – na začátku nemluvíme o předsedovi, ale jen o ženě (nebo vodě, třídě, škole...).</p>

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

ČÍSLO

<p>Číslo je gramatická kategorie, která slouží ke správné tvorbě tvarů. Žáci mají poznat, zda se jedná o vyjádření jednotlivosti nebo mnohosti.</p>	
<p>Čeští žáci poznávají podle citu, musí jen přijmout tu informaci o jednotném a množném čísle. Málokdy chybují.</p> <p>Jediné úskalí jsou pomnožná a hromadná podstatná jména – ale jen pro určování, nikoli pro praktické použití.</p>	<p>Pro žáky s OMJ je velice obtížné poznat číslo, pokud nechápou přesně význam slov – ve všech pádech v obou číslech a všech rodech je příliš mnoho koncovek na to, aby se naučili rychle poznávat číslo podle konce slova ve všech pádech... Tj. pravděpodobně ve 3. třídě žáci s OMJ nebudou schopni poznat číslo tak snadno jako Češi, jedině snad pokud jsou pokročilí.</p> <p>Tj. není pro ně snadné plnit stejné úkoly jako Češi v učebnicích a pracovních sešitech, které jsou zaměřené na „urči číslo, pád, rod a vzor“.</p>

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

PÁDY

<p>Cíl učiva „pády“: Žáci si uvědomí, že slova mají nějaké tvary, a ty jsou v nějaké určité podobě správné.</p> <p>Účel: Jako učitelé to využíváme v pravopisu jako zdůvodnění. Objevuje se to v přijímačkách na SŠ.</p> <p>Cíl učiva pády pro žáky s OMJ: správná komunikace – umět tvořit správné tvary v mluvené i psané podobě (pravopis) a porozumět. Je třeba splnit školní úlohy a příp. přijímačky na SŠ.</p>	
<p>Obecně lze říci, že Češi správné tvary tvořit umí.</p> <p>Některé děti ovšem mohou používat nesprávné tvary. A to z mnoha důvodů: od „banálních“ - protože (jim rodiče ani samy) nečtou a nemají tvary zafixované, po sociokulturně determinované - protože mají omezený jazykový kód (doma se používá nesprávná čeština - viz Bernstein). Další pak mohou mít nějaký handicap (nebo jejich rodiče), nebo mají děti např. poruchy učení apod.</p> <p>Protože ve škole si žáci osvojují spisovnou slovní zásobu, učí se rozlišovat tvary spisovné a obecné češtiny nebo nářečí. V tomto bodě se jedná v podstatě o shodný obsah učení jako u žáků s OMJ.</p>	<p>Žáci s OMJ se učí v komunikaci používat spisovné tvary slov.</p>

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

Co se Češi učí na „pádech“?

- pádové otázky a vyskloňovat každé slovo – tj. celé paradigma, 14 pádů/tvarů slova jako básničku

- ptát se pádovou otázkou a podle toho určit pád slova

POZOR

- je snadné slovo vyskloňovat (i když třeba s mírnými odchylkami od spisovné normy, ale stále v normě nářeční nebo obecné češtiny), ale určit pád snadné není – to ve škole trénují

funkce pádu a význam pádu se běžně neučí (není v běžných učebnicích)

Co se učí žáci s OMJ na „pádech“?

- správné tvary slov,

- že se ty tvary nějak jmenují (1. pád, 5. pád...)

Jak se učí?

- podle významu, fce – např. 4. p. je objektový (něco vidím, něco chci...), 2. p. mn. č. je výraz množství (5 rohlíků, hodně kamarádů)

- ve spojení s předložkou, slovesem, vždy v kontextu – potřebuju nové boty, jdu bez bot...

potřebují ke každému pádu znát seznam předložek, sloves či jiných slov, se kterými se daný pád pojí

- učí se v typických frázích, které používají jako vzory

Když se učí jednotlivé pády, tak používají různá slova – právě podle významu pádu a reálné logiky situace (Např. v souvislosti s 2. pádem názvy zemí a míst – z ČR, z Vietnamu, z Prahy, z Holešovic, z parku, ale v souvislosti se 4. pádem spíš objekty – mám tužku, potřebuju nový kabát), takže se neučí vyskloňovat celé slovo, celé paradigma.

Dostupné z portálu www.inkluzivniskola.cz, vytvořeného společností META, o.p.s. za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Provoz portálu je spolufinancován z prostředků Evropského fondu pro integraci státních příslušníků třetích zemí.

